

ŠOLA PO LETU 1848

Leto 1848, leto družbenih reform, je tudi v šolstvo prineslo spremembe. Vsi predmeti so se poučevali v slovenskem jeziku, slovenska je bila tudi molitev pred in po pouku, zato so se otroci naučili več koristnega in šola je postala bolj priljubljena.

Leta 1850 je umrl gospod Matevž Kavčič, na njegovo mesto pa je prišel župnik Jožef Lesjak, ki je bil zelo zavzet za cerkev in šolo. Starše je pozival, naj otroke pošiljajo v šolo. Vsi otroci od šestega do petnajstega leta so morali obiskovati pouk. Vsak se je moral naučiti brati in pisati svoj materni jezik. Starši, ki niso pošiljali otrok v šolo, so morali plačati denarno globo ali odsedeti kazen v zaporu. V letu 1852 so starši plačali 94 goldinarjev kazni,

Po tem letu je šolo obiskovalo ogromno otrok, tudi blizu 400. Otroci so bili razdeljeni v štiri oddelke, začelo je primanjkovati prostora v šoli, pa tudi učitelj, ki je bil hkrati še mežnar in organist, ni zmožel vsega. V šolskem letu 1856/57 je s poučevanjem pričel še drugi učitelj Franc Pivk. Učence sta poučevala v štirih oddelkih v eni učilnici. Eden je učil dva oddelka dopoldne, drugi ostala dva popoldne.

Prostorska stiska v šoli je bila nevzdržna, zato so začeli razmišljati o razširitvi šole. Župnika Jožefa Lesjaka sta v zamisli podpirala sodraški župan Janez Štupica, ki je bil razumen in veljaven mož v kraju, in okrajni glavar Wencovsky v Ribnici, ki se je zelo zavzemal za šolo.

Leta 1860 so pripravili načrt za novo šolo, ki naj bi stala na Grdinovem koncu farovškega vrta. Parcelo so kupili za 560 goldinarjev. Nova šola naj bi stala 12.000 goldinarjev.

Staro šolo, ki je bila last graščaka Jožefa Rudeža iz Ribnice, so na dražbi prodali za 2500 goldinarjev, a ves ta znesek in 20 jelovih dreves iz svojih gozdov je daroval za zidavo nove šole. Junija 1860 so začeli kopati temelje, 26. septembra pa postavili ostrešje (cimper). Stavba, katere načrt je bil poslan na razstavo v London, je bila dokončana jeseni leta 1861. Stala je 10.000 goldinarjev. 12. novembra 1861 je novo šolo blagoslovil ribniški dekan Ignac Holzapfel. Pričel se je redni pouk v dveh sobah.

V šol. letu 1874/75 je mesto nadučitelja prevzel Lovrenc Arko.

Začetek šolskega leta je bil 3. oktobra s sveto mašo in vpisom otrok v šolo. Učenci so bili razdeljeni v razrede in oddelke po sposobnostih. Vpisani so bili otroci v starosti od šest do dvanajst let.

Pouk je potekal pet ur na dan, za večje učence tri ure dopoldan, od 9. do 12. ure, in za mlajše učence dve uri popoldan, od enih do treh, oziroma do štirih v poletnem času. V zimskem času, od novembra do marca, je bila organizirana ponavljalna šola za otroke v starosti od dvanajst do štirinajst let. Šolsko leto je bilo razdeljeno na kvartale. Učenci so dobili šolska naznanila, in sicer 31. 1., 30. 4., 30. 6. in ob koncu leta v avgustu. Šolsko leto se je zaključilo s šolsko mašo, kjer so otroci peli.

V šol. letu 1876/77 je postala sodraška šola trirazrednica. Pouk je potekal v treh učilnicah. Na šolo sta prišla učitelja Štefan Tomšič in Jožef Petrič.

V naslednjem šolskem letu so v ponavljajno šolo uvedli predmet kmetijstvo, ki ga je eno uro na teden poučeval učitelj Štefan Tomšič.

Pouka prosti dnevi – šolski koledar:

4. 10. je bil šolski praznik. Praznovali so dan sv. Frančiška, ki je bil god cesarja Franca Jožefa I. 19. novembra so praznovali god cesarice Elizabete. Vsi šolski otroci so se udeležili svete maše.

1. in 2. november – praznik Vseh svetnikov in Verne duše.

24. 12.–2. 1. so bile božične počitnice.

V februarju so bile tri dni trajajoče pustne počitnice, ki jih je odredil krajevni šolski svet.

Sledile so velikonočne počitnice.

25. aprila, na dan sv. Marka, se je šolska mladina v sprevedu udeležila maše pri sv. Marku nad Zapotokom.

V križevem tednu so bili otroci oproščeni dopoldanskih ur pouka, da so se lahko udeleževali maše in prošnjih procesij na Goro, k sv. Marku in na Novo Štifo, vsak dan drugam.

Na binkoštno počitnice so se otroci udeleževali cerkvenih slovesnosti.

Na dan sv. rešnjega telesa so se šolarji vseh treh razredov udeležili slovesnega cerkvenega spreveda.

21. 6. – na dan goda sv. Alojzija – šolskega patrona, je bil šolski praznik, zato ni bilo pouka. Ob 9. uri je bila maša, pri kateri so šolarji peli.

22. 6. je bil prost dan zaradi praznovanja farnega patrona Marije Magdalene, in učenci so se udeležili maše ob 6. uri.

Vsako leto sta šolo v juliju obiskala ribniški dekan, ki je bil prisoten pri preizkusu iz veroznanstva, in okrajni šolski nadzornik iz Kočevja, ki je spremljal pouk v vseh razredih.

Zaključek šolskega leta je bil med 9. in 14. avgustom. Šolarji so šli z učitelji v sprevedu z zastavo na Strmco k sveti maši. Pri sveti maši so šolarji peli. Potem so se vrnili v šolo, kjer so po razredih prebrali imena odličnih in najprizadevnejših učencev iz častne knjige. Sledilo je razdeljevanje šolskih naznanil in drugih pripomočkov, ki so jih imeli shranjene v šoli.

Najbolj prizadevni učenci so bili vsako leto vpisani v zlato knjigo. Ohranjeni sta dve zlati knjigi, ki jih hrani Zgodovinski arhiv v Ljubljani. Prva obsega zapise od leta 1818 do 1918 in druga od 1919 do 1958. Dejavnosti tekom šolskega leta so se ohranile do konca prve svetovne vojne.

V šolskem letu 1879/80 je na šoli je začela poučevati prva učiteljica Johana Arko, ki je začela s poučevanjem ženskih ročnih del v vseh razredih.

V šolski kroniki za šolsko leto 1881/82 so prvič navedeni šolski učbeniki, ki so jih uporabljali učenci:

1. razred:

Abecednik za slovenske ljudske šole

Prva računica

2. razred:

Drugo berilo in slovnica za ljudske šole

Druga računica

3. razred:

Tretje berilo in slovnica iz drugega berila dalje

Praprotnikovo spisje

Tretja in četrta računica

Lepopisje po Grajnarjevih zvezkih

Risanje po Spinnerjevem načrtu

V šolski kroniki za 1882/83 zasledimo predlog šolskih pravil, ki jih je šoli ob svojem obisku posredoval šolski nadzornik Sr. Spintre. Predlagal je:

»Zapisovanje učencev v Razrednico s tinto. Zapisujejo se zamude, opozorila in kazni. Dekleta naj bi bile v šoli odkrita. Da bi učenci držali roke navzkriž čez prsi ali čez hrbet, če nimajo opravila.«

Za šolsko zgradbo in opremo je skrbel Krajevni šolski svet. Zagotavljal je sredstva za nakup pohištva in drugih šolskih pripomočkov, npr. steklenih tintnikov, ki jih je bilo potrebno dokupovati, ker so se razbili, šoli je podaril abecednike, svinčnike in drugo šolsko blago. Šoli je pomagal tudi Šolski svet v Kočevju, ki je poslal 52 šolskih bukvic za revne otroke.

Šola je imela svojo drevesnico, za katero je Krajevni šolski svet najel delavca, ki jo je pet dni v tednu okopaval.

Zaradi velikega števila otrok se je pokazala potreba po četrti učilnici, da bi se šola razširila v štirirazrednico. Leta 1884 je okrajni glavar sklical občinski in krajevni šolski odbor v Ribnico, kjer so se dogovarjali o razširitvi šole. Sklenili so, da se bo, ko bo možnost, povzdignilo poslopje za eno nadstropje, a ostalo je le pri dogovarjanju.

Nad zdravstvenim stanjem šolarjev je bedel okrajni zdravnik, ki je prihajal iz Ribnice ali Kočevja. Šolski otroci so bili vsako leto v juniju cepljeni proti kozam. Pojavljala so se množična obolevanja za ošpicami, zato sta župan Jurij Drobnič in kočevski zdravnik Lekard v letu 1886 začasno zaprta šola. Šola je bila zaprta od 3. do 22. novembra.

Kronika za leto 1886/87 omenja, da je bilo v januarju, februarju in marcu tega leta veliko snega in zelo mraz, tako da so vse učence poučevali v eni sami učilnici.

Na volitvah v Krajevni šolski svet je bil izvoljen Ivan Šega, njegov namestnik je bil Primož Pakiž, ki je bil v okrajnem šolskem svetu postavljen za nadzornika.

Leta 1888 je šel v pokoj nadučitelj Lovro Arko, na njegovo mesto je prišel nadučitelj Ivan Mandelj iz Starega trga pri Ložu.

»Na življenje šole so vplivali dogodki cesarske družine. Tako so na šoli 7. oktobra 1888 imeli slovesno praznovanje 40-letnice presvetlega cesarja Franca Jožefa. Ob smrti Njih Visokosti cesarjeviča Rudolfa 31. 1. 1889 so na šoli razobesili žalostinke, vsi šolski otroci, učiteljstvo in krajanji so se udeležili pete črne maše, ki je bila 6. 2. ob osmih zjutraj.«

Šol. leto 1890/91

28. in 29. oktobra je zapadlo 70 centimetrov snega; zaradi slabih poti in oddaljenosti vasi pouk v teh dneh ni bil mogoč

1. maja 1894 je šola prejela dopis slov. c. kr. okr. glavarstva v Kočevju z dne 28. 4. 1894 z odlokom št. 1327, ki se glasi: »Razglašajo se zatiranje hroščev, ki jih je toliko, da naj tudi šolska mladina pri zatiranju tega škodljivca na mogoč način deluje. V ta namen je dopuščenih osem celih ali pa šestnajst polovičnih prostih dni, da otroci nabirajo in pokončujejo škodljivce. Učiteljstvo določi za uničenje dneve od 5. do 12. maja.« Vsak učenec je prinesel popoldne v šolo 100 hroščev, ki so jih na šolskem vrtu v določene jame zagrebli. Od 26. aprila do 31. junija so pobrali 1.898.492 hroščev, to je 29 hl in 55 l.

Šol. leto 1894/95

Pouk naj bi začeli s 1. septembrom, vendar so ravno v tistem času šolske sobe uporabljali za vojaške pisarne. Za šolskega nadzornika je imenovan župnik Josip Voglar.

Kronika poroča o zelo hudi zimi z dvema metroma snega: »Neugodna zima za šolski obisk.

16. maja 1895 – okoli pol enajste dopoldne je pričelo zopet snežiti – belo cvetje in sneg. Sneg je bil še 18. t.m. Zapisano v kroniki v spomin.«

Prvi statistični prikaz ob koncu šolskega leta 1894/95, ki se je zaključilo sredi julija.

Šolsko obiskovanje Oziroma stanje otrok koncem šolskega leta 1894/95	Število					
	vsakdanji			ponavljalni		
	dečki	deklice	skupaj	dečki	deklice	skupaj
Po šolske matici dolžnih	226	202	428	75	56	131
Tukaj obiskujočih	202	174	376	72	51	123
Druge šole – drugod	1	5	6	1	4	5
Višje – obrtne šole	0	0	0	2	0	2
Telesne hibe imajo	2	4	6	0	1	1
Nemarnost- upor, pomanjkanje prostorov	16	15	31	0	0	0
Oddaljenost nad 4 km	4	9	0	0	0	
Šolska hoje je bila	202	202	428	75	56	131
Zelo pridna	167	141	308	64	45	109
Pridna	15	16	31	4	1	5
Ne posebno pridna	10	4	14	3	1	4
Zanikrna	10	13	23	1	4	5
Šolski napredek je bil:	202	174	376	72	51	123
Sposobnih je bilo	143	127	270			
Nesposobnih	51	35	86			
Neizprašanih	8	12	20			
Skupaj	202	174	376			

Šol. leto 1895/96

Krajevni šolski svet je šoli podaril diktafon – instrument za pouk petja. Za šolo so skrbeli tudi krajevni dobrotniki, ki pa niso hoteli biti imenovani. Med njimi je Ivan Pogorelec, c. kr. telegraf in kontrolor v Trstu, ki je podaril šoli 10 goldinarjev za nakup šolskih potrebščin in za otroško knjižnico. Tedanji trgovec Evgen Ivanc je za nakup šolskih potrebščin revnejšim otrokom šoli podaril 10 kron.

Prostorska stiska v šoli je bila skoraj nevzdržna. V letu 1896 je bil komisijski ogled šole zaradi širitve v štirirazrednico. Šoloobveznih otrok je bilo 419, 216 dečkov in 203 deklice. Večine teh otrok niso sprejeli v šolo zaradi pomanjkanja prostorov in oddaljenosti od šole več kot štiri kilometre. Šele na zahtevo deželnega nadzornika Frana Levca v letu 1904 je prišlo do razširitve šole. Prizidali so dve učilnici in stanovanje za učitelja.

Zaradi obilnega dežja in narasle vode meseca maja v šol. letu 1897 otroci niso mogli prihajati v šolo. Tudi naslednje leto od 12. do 16. maja je bil obisk zaradi snega in mraza slabši.

Šol. leto 1898/99

2. 12. so v šoli na najslovesnejši način praznovali 50-letnico Njegovega Veličanstva Franca Jožefa I.

Šol. leto 1900/01

19. 11. darujejo mašo za rajno presvetlo cesarico Elizabeto – pouka prost dan.

Šol. leto 1901/02

19. 11. maša zadušnica za cesarico Elizabeto – pouka prost dan.